УДК 636.2:619:616-8:619:618.1

Плугатирьов В.П., Довгопол В.Ф., Панасова Т.Г.,

кандидати ветеринарних наук

Полтавська державна аграрна академія

ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ЛІКУВАННЯ КОРІВ, ХВОРИХ НА ГІПОФУНКЦІЮ ЯЄЧНИКІВ

Рецензент – кандидат ветеринарних наук Р.В. Передера

Виявлено, що вагомою причиною неплідності у корів є гіпофункція яєчників – до 75% від загальної кількості неплідних тварин, та завдає господарствам значних економічних збитків. Встановлено ефективність селегумату для лікування гіпофункції яєчників та нормалізації статевої функції у корів. Підшкірне введення селегумату в дозі 1 мл на 100 кг маси обумовило відновлення статевого циклу у 84,8% тварин і заплідненість корів після першого осіменіння – 66,9%. Застосування селегумату позитивно вплинуло також на рівень запліднюваності корів, підвищивши його удвічі порівняно з контролем.

Ключові слова: *анафродизія, гіпофункція яєчників, корови, неплідність, селегумат.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах ведення скотарства у зимово-весняний період годівля корів значно погіршується, і вони майже не користуються моціоном. В той же час відбувається більшість отелень і посилений роздій корів, що призводить до зниження загальної резистентності, порушення обміну речовин та блокування репродуктивної функції організму.

Дослідження багатьох вчених показали, що основними причинами неплідності корів і телиць є дисфункції статевих залоз, зокрема – гіпофункція яєчників, що у високопродуктивних корів досягає 21-65% поголів’я [2, 10].

Гіпофункція яєчників частіше діагностується у молодих корів-первісток через 1,5-2 місяці після родів. Причинами її виникнення можуть бути різні зовнішні і внутрішні фактори, зокрема неповноцінність раціонів годівлі, порушення умов утримання (відсутність або недостатність моціону, порушення зоогігієнічних норм тощо) [1, 7, 12, 13].

Гіпофункція яєчників завдає господарствам значних економічних збитків внаслідок зниження продуктивності, багаторазових неплодотворних осіменінь, витрат на діагностику і лікування тварин та передчасної вибраковки високопродуктивних корів [1, 13].

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. В основі патогенезу гіпофункції яєчників лежить вплив на організм різноманітних стрес-факторів, які порушують діяльність нервової та ендокринної систем, зумовлюючи розлад нейрогуморальної регуляції статевого циклу [1, 11].

Для лікування корів із гіпофункцією яєчників існує чимало методів з використанням тканинних біостимуляторів, гормонів, вітамінів, простагландинів, електропунктури тощо [3, 5]. Із цих методів найбільш ефективним є застосування препаратів гонадотропних гормонів [7]. Проте ці препарати, крім своєї високої вартості, є ще й дефіцитними в Україні. В той же час інші методи є недостатньо ефективними.

Мета і завдання досліджень. Мета дослідження – вивчення ефективності розробленого нами препарату селегумату для лікування корів, хворих на гіпофункцію яєчників, що проявлялась анафродизією, тобто відсутністю статевої циклічності протягом двох і більше місяців після отелення.

Селегумат – це біологічно активний препарат, розроблений нами на основі гумату і селеніту натрію.

Гумат натрію – це комплекс біологічно активних гумінових кислот, що стимулюють загальний метаболізм та підвищення неспецифічної резистентності організму. Завдяки цьому нормалізуються функції статевого апарату самки, що зумовлює відновлення фізіологічного перебігу статевого циклу [9].

Селеніт натрію є джерелом селену, який в організмі покращує окисно-відновні процеси, запобігає інактивації ферментів і вітамінів, нормалізує клітинне дихання, а також стимулює синтез АТФ і накопичення глікогену в тканинах [6]. Проте неорганічні сполуки селену, зокрема селеніт і селенат

натрію, є токсичними навіть у малих дозах, тоді як його органічні форми менш токсичні та більш ефективні [8].

Селегумат є стерильним 0,5%-ним розчином гумату натрію з додаванням селеніту натрію, який утворює органічний комплекс з солями гумінових кислот. Про утворення органічного комплексу селену свідчить випадіння осаду червоного кольору під час зберігання селегумату (окремі розчини гумату і селеніту натрію такого осаду не дають).

Матеріали і методи досліджень. Дослідження ефективності селегумату проводили на коровах української чорно-рябої молочної породи 3-9-річного віку в ДП СП «Ювілейне», Полтавського району, ТОВ «Україна», Карлівського району, ТОВ фірма «Астарта-Київ», Шишацького району та у приватних господарствах Полтавської області протягом 2007-2009 рр.

Діагностику причин неплідності корів здійснювали методом трансректальної пальпації матки і яєчників у корів, що не проявляли феноменів стадії збудження статевого циклу впродовж двох місяців після пологів або не запліднювались після трьох і більше осіменінь. Діагноз «гіпофункція яєчників» ставили у випадку відсутності в *обох яєчниках* фолікулів та жовтих тіл, а також за наявності в одному з яєчників недорозвинених фолікулів. Розміри яєчників при цьому були зазвичай меншими за норму (3х2х1,5 см).

Для лікування корів з гіпофункцією яєчників, селегумат вводили двічі, з інтервалом 10 діб, підшкірно, в ділянці за лопаткою, в дозі 1 мл на 100 кг живої маси. Перше введення препарату робили зразу після встановлення діагнозу на гіпофункцію яєчників, другу ін’єкцію селегумату робили коровам, які не приходили в охоту після першої ін’єкції.

Корів у стані статевої охоти осіменяли техніки штучного осіменіння двічі, з інтервалом 10-12 годин, мано-цервікальним способом. У тварин контрольної групи лікування гіпофункції яєчників не проводили. Результати дослідів враховували протягом 2 міс. після останнього введення селегумату.

Результати досліджень. У трьох господарствах протягом трьох зимово-стійлових сезонів було обстежено загалом 780 неплідних корів, які не приходили в охоту два і більше місяців після отелення або не запліднювались

після трьох і більше осіменінь. Результати діагностики причин неплідності у корів представлені в табл. 1.

1. Основні причини неплідності корів

№ з/п	Показники	Кількість тварин	
		голів	%
1	Обстежено неплідних корів усього	780	100
2	Встановлено діагноз причин неплідності:		
	- гіпофункція яєчників	585	75,0
	- хронічний ендометрит	112	14,4
	- персистентне жовте тіло яєчника	32	4,1
	- лютеїнова кіста яєчника	28	3,6
	- фолікулярна кіста яєчника	23	2,9

Із наведених у таблиці даних видно, що у 585 неплідних корів було встановлено діагноз «гіпофункція яєчників», що становить 75% від загальної кількості обстежених. На хронічний ендометрит хворіли 112 корів, або 14,4%. Персистентне жовте тіло, лютеїнову і фолікулярну кісту яєчників було виявлено у 4,1%, 3,6% і 2,9% тварин, відповідно.

Результати дослідів щодо ефективності застосування селегумату для лікування неплідних корів з гіпофункцією яєчників представлені у табл. 2.

2. Ефективність селегумату при лікуванні корів, хворих на гіпофункцію яєчників

№ з/п	Показники	Дослід (Д)		Контроль(К)		Д /К
		голів	%%	голів	%%	
1	Корів з гіпофункцією яєчників, усього	495	100	90	100	-
2	З них проявили статеву охоту і були осіменені протягом 30 діб, усього	420	84,8	12	13,3	6,4
3	У т.ч. після 1 ін'єкції селегумату	257	51,9	-	-	-
4	після 2 ін'єкції селегумату	163	32,9	-	-	-
5	Запліднилось корів після 1 осіменіння	281	66,9*	4	33,3*	2,01

** % від кількості осіменених корів*

Із 585 корів, хворих на гіпофункцію яєчників, було проліковано селегуматом 495 голів (дослідна група), а 90 тваринам препарат не вводили (контрольна група).

Як видно з даних таблиці 2, з 495 корів, яким вводили селегумат, протягом 30 діб прийшли в охоту і осіменились усього 420 голів, або 84,8%, у тому числі після першої ін'єкції – 257 голів, або 51,9%, після другої ін'єкції – 163, або 32,9%.

Із 90 контрольних корів за цей час проявили статеву охоту і були осіменені всього 12, або 13,3%, тобто у 6,4 рази менше тварин, ніж у досліді. Запліднюваність корів після 1 осіменіння становила у досліді 66,9%, а в контролі – 33,3%. Таким чином, застосування селегумату позитивно вплинуло також на рівень запліднюваності корів, підвищивши його удвічі порівняно з контролем, що можна пояснити повноцінністю статевого циклу в дослідних та його неповноцінністю – у контрольних тварин.

Таким чином, застосування селегумату для лікування корів, хворих на гіпофункцію яєчників, є ефективним і економічно вигідним методом із огляду на те, що вартість 1 дози препарату становить близько 1 гривні, тоді як середня вартість гормональних препаратів на курс лікування коливається в межах 50 гривень.

Висновки:

1. У сучасних умовах ведення скотарства у великих господарствах Полтавської області вагомою причиною неплідності у корів є гіпофункція яєчників – до 75% від загальної кількості неплідних тварин.

2. Застосування селегумату для лікування корів, хворих на гіпофункцію яєчників, забезпечило відновлення статевої функції протягом 30 діб у 84,8% неплідних тварин та 66,9% запліднюваності від першого осіменіння.

3. Застосування селегумату є перспективним для нормалізації статевої функції самок інших видів тварин.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Боднар О.О. Застосування біогенних стимуляторів при гіпофункції яєчників у корів / О.О. Боднар, Т.В. Захарова, А.С. Тимчук // Зб. наук. праць Луганського НАУ, ветеринарні науки. – 2007. – № 78/101. – С. 49 – 52.
2. Бородиня В.І. Ефективність деяких методів лікування корів із гіпофункцією яєчників / В.І. Бородиня, В.М. Слепченко // Вісник БДАУ 2003. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 41 – 45.
3. Вельбівець М В. Корекція статевої функції при анафродизії у корів / М.В. Вельбівець, А.Й. Краєвський, Д.В. Подвалюк, Г.Г. Харута // Вісник БДАУ. – 1998. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 9 – 11.
4. Довгопол В.Ф. Ефективні методи профілактики затримання посліду, лікування гіпофункції яєчників та маститу у корів / В.Ф. Довгопол,

В.П. Плугатирьов // Науковий вісник НУБІП України – К., 2009. – Вип. 136. – С. 134 – 140.
5. Захарова Т.В. Серотерапія при функціональних розладах яєчників у корів / Т.В. Захарова // Вісник СНАУ. – 2007. – Вип. 8 (19). – С 41 – 42.
6. Левченко В.І. Хвороби поросят // Методичні вказівки для студентів ф-ту вет. мед. та слухачів ін-ту післядипломного навчання керівників і спеціалістів вет. медицини. – Біла Церква, 1994. – 62 с.
7. Нежданов А.Г. Восстановление плодовитости коров при гипофункции яичников / А.Г. Нежданов, К.А. Лободин, Н.Е. Богданова / Ветеринария. – 2007. – № 7. – С. 39 – 45.
8. Пауэр Р. Добавки селена – подход к кормлению и продуктивности животных / Р. Пауэр // Ветеринарна медицина України. – 2007. – № 3. – С. 44 – 45.
9. Плугатирьов В.П. Ефективність препаратів гумату натрію для профілактики і терапії акушерсько-гінекологічних захворювань у корів / В.П. Плугатирьов, В.Ф. Довгопол // Науковий вісник ДДАВМ ім. С.З. Ґжицького. – 2002. – Т. 4. – № 3. – С. 92 – 95.
10. Порфирьев И.А. Бесплодие высокопродуктивных молочных коров / И.А. Порфирьев // Ветеринария. – 2006. – № 10. – С. 39 – 41.
11. Преображенский О.Н. Лечение коров и телок с болезнями яичников / С.Н. Преображенский, О.Н. Преображенский // Ветеринария сельскохозяйственных животных. – 2008. – № 1. – С. 53– 55.
12. Харута Г. Диференційна діагностика гіпофункції та гіпоплазії яєчників у корів / Г. Харута, І. Плахотнюк, О.Бабань // Ветеринарна медицина України. – 2008. – № 9. – С 34 – 37.
13. Шириев В.М. Гормональная терапия при дисфункции яичников у коров / В.М. Шириев, В.И. Лопарев, В.А. Титова // Ветеринария. – 2000. – № 10. – С. 35 – 36.